

SAVOIR-VIVRE

Sebastian Schnoy

ISTORIE PENTRU CEI CARE SE TEM DE **ISTORIE**

**DE LA NAPOLEON
AM ÎNVĂȚAT
SĂ NU NE SPĂLĂM**

traducere din limba germană de
MIHAI MOROIU

Colecție coordonată de Dana MOROIU

Sebastian Schnoy, VON NAPOLEON LERNEN, WIE MAN SICH VORM
ABWASCH DRÜCKT

Originally published under the title VON NAPOLEON LERNEN, WIE MAN SICH
VORM ABWASCH DRÜCKT

Copyright © 2013 by Rowohlt Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg

© Baroque Books & Arts®, 2014

Imaginea copertei: Anca SMĂRĂNDACHE

Concepție grafică © Baroque Books & Arts®

Redactor: Denise GEORGESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SCHNOY, SEBASTIAN

Istorie pentru cei care se tem de istorie:

de la Napoleon am învățat să nu ne spălăm / Sebastian Schnoy;

trad.: Mihai Moroiu. – București: Baroque Books & Arts, 2014

ISBN 978-606-8564-14-2

I. Moroiu, Mihai (trad.)

94(44)

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Niciun fragment din această lucrare și nicio componentă grafică nu pot fi reproduse
fără acordul scris al deținătorului de copyright, conform Legii Dreptului de Autor.

„Istoricul este reporterul care niciodată
nu a fost prezent la locul faptei.“

WILLIAM SOMERSET MAUGHAM

1946–2007

CÂND EUROPA MAI ERA ÎNDRĂGOSTITĂ

„Trebuie să depășim obstacolele printr-un efort făcut din toată inima.“

HELMUT SCHMIDT

Se spune că paradisul ar fi în acel loc în care există polițiști britanici, mecanici germani, bucătari francezi, iubiți italieni și guvernanți elvețieni. Iar infernul acolo unde bucătarii sunt britanici, polițiștii germani, mecanicii francezi, iubiții elvețieni și guvernanții întregii povești italieni.

În ziua de azi, bătrânul nostru continent pare că își urmează mai departe drumul spre iad. Și cum se vede totul dinspre noi, germanii? Oare să nu fi început de mult și decăderea noastră? Să privim mai atent: în 1450, Gutenberg a descoperit tiparul cu litere mobile – o realizare strălucită, căci până atunci aproape toate cărțile erau copiate cu mîgală, de mână. Nici cinci sute de ani mai târziu, un alt Guttenberg (cu „tt“) a repus în drepturi copiatul.

Apoi, noi, germanii, ne stingem încet, dar sigur. Luxemburghezii și chinezii au ajuns să reprezinte, împreună, un sfert din populația globului! Este cifra cu care îi face plăcere prim-ministrului luxemburghez Jean-Claude Juncker să-și sperie ascultătorii, când aceștia sunt de părere că țara sa ar fi atât de mică, încât nu merită să le dai atenție reprezentanților ei. În ceea ce privește dimensiunile ei, nu se poate, desigur, ridica nicio obiecție. Judecând strict, Juncker are mai puțini supuși decât primarul Hamburgului. Dar lucrurile pot fi privite și dintr-un alt punct de vedere, reușind să descoperim poate, în cele din urmă, cât mai multe despre ceea ce înseamnă adevăr, bine și frumusețe.

Știați, spre exemplu, că de-a lungul istoriei Germania a fost de șapte ori în faliment, în vreme ce Grecia doar de cinci ori? Adică mai au dreptul la două încercări!

Părerea unanimă, auzită astăzi peste tot în Europa – aici germani harnici, dincolo greci leneși, italieni văicăreți, spanioli năvăliți la consum și irlandezi beți – nu mai pare atât de credibilă dacă aruncăm o privire în istorie. Tocmai ei, adesea dojenii sud-europeni, au avut în urmă cu mii de ani o civilizație dezvoltată, cu blocaje de circulație, interdicții de parcare, încălzire din podea și *blind dates*¹ – într-o vreme în care din pădurile noastre de stejar se auzea doar grohăitul stră-stră-străbunicilor noștri, care își dădeau în cap unii altora. Și dacă ar fi să ascultăm cu atenție, unii dintre noi mai grohăie și acum – dar acesta e cu totul alt subiect. Un lucru este limpede: strămoșii noștri germanici

---

¹ Întâlniri stabilite prin mijlocitor, mai nou prin Internet (n. tr.).

și-au început odinioară cariera europeană în postura de barbari, pentru ca apoi să fie reeducați, atingând nivelul de mojici. Se avântau uneori în bătălie goi-puşcă, derutându-și teribil inamicii. Dacă ați văzut vreodată pe o plajă de nudiști persoane ajunse la o vârstă jucând volei, veți înțelege imediat ce spun. Prin efectul centrifug, în zbor, formele își schimbă cu totul dimensiunile. De aceea și fugeau romanii îngroziți din calea lor.

Dar între germanicii mojici ai acelor vremuri și germanii de astăzi, campioni mondiali ai exportului de mașini și utilaje, e o cale foarte lungă – și asta nu trebuie să o uităm ori de câte ori vorbim de sus despre vecinii noștri europeni. Iar prejudecățile se dovedesc cât se poate de confortabile, pentru cei care le au și, evident, nu se îndură să scape de ele. „Mai greu dezintegrezi o părere preconcepută decât un atom“, spunea Einstein. Și iată o prejudecată: italienii sunt extravaganti – gândiți-vă doar că au cel mai costisitor parlament din toată Europa. Însă noul șef al statului, Giorgio Napolitano, are 87 de ani. Pensia lui de președinte pe viață reprezintă o adevărată economie în comparație cu situația din Germania! Așa că am face bine să fim atenți la orice informație capabilă să ne clatine convingerile, relativizându-le, pentru ca în cele din urmă să ne dea mai mult echilibru. Prin urmare merită să aruncăm cât mai des și o privire în trecut.

În mod normal, istoricii sunt responsabili de studiul istoriei noastre, dar nu merită întotdeauna să își scoți pălăria în fața lor. Fapt constatat și se scriitorul britanic William Somerset Maugham, care comenta acid: „Istoricul

este reporterul care niciodată nu a fost prezent la locul faptei.“ „Istoria“ este doar o culegere de istorii, așa cum sunt ele povestite. Așadar, de ce nu am porni și noi în căutarea unor asemenea istorii, încercând să le găsim, printre ele, pe cele cu adevărat palpitate? Îmi doresc foarte mult ca pe măsură ce veți citi această carte să deveniți fanii istoriei și să vă faceți din cercetarea ei un hobby.

Recunosc, poate aveți senzația că sunteți la doctor: „O înțepătură mică, dar face minuni, gata, a și trecut!“ Știu că „istoria“ are o imagine prăfuită, mi s-a întâmplat să înțeleg asta după ce m-am mutat la Hamburg pe o stradă pe care locuiau mai mulți profesori de istorie și fără să îmi dau seama am început să le împrumut imaginea, astfel încât într-o dimineață, când mă îmbrăcam, am constatat că hanoracul meu se transformase într-un sacou de tweed cu cotiere din piele.

Știu bine cât de mulți urau istoria la școală și tociturile sirurilor nesfârșite de ani. Și nici eu nu am fost altfel. 333? Cine nu începe să tremure stă foarte bine cu nervii. În schimb, cui îi vine imediat în gând „333, Bătălia de la Issos“ a trecut probabil prin bacalaureat și nesfârșite ore de suplicii cu nenumăratele războaie ale Antichității. Și atunci, la ce bun? Dacă ai înțeles un război, le-ai înțeles pe toate, pentru că toate s-au desfășurat după același tipar infernal. Tipar care, alături de circumstanțele de moment, trebuie studiat cu atenție pentru a recunoaște mecanismele din spatele războaielor, învățând în același timp și cum ar putea fi evitate. Dar sub nicio formă nu trebuie să uităm partea frumoasă a istoriei omenirii – cu atât mai mult

acum, când toată omenirea nu mai discută decât despre criză și colaps financiar.

De aceea mă voi opri în special la evenimentele istorice care ne dau aripi, din care avem de învățat de bine și de pe urma cărora ne putem și amuza. Un demers pe cât de simplu pe atât de palpitan, acceptând câteva premise:

1. Oricine poate deveni istoric. Mulți istorici foarte buni, care au făcut observații deosebit de valoroase, nu aveau studii de specialitate.
2. Istoria lumii devine mult mai simpatcă dacă războaiele, pur și simplu, sunt lăsate deoparte. O idee foarte utilă, pentru a avea o imagine panoramică asupra întregului.
3. Datele istorice sunt de prisos. Nici până în ziua de azi nu știm cu precizie în ce an ne găsim, de fapt.
4. *History helps!* Cunoașterea istoriei proprii duce la progresul omenirii. Așa se face că o delicată doamnă, istoric de profesie, a împiedicat să se declanșeze al Treilea Război Mondial. Cum? Printr-o carte.

Dacă toate națiunile europene ar fi prezente într-o sală de clasă, în chip de elevi, noi, germanii, am lua astăzi cele mai bune note și am sta în primul rând, printre suedezi, danezi și olandezi. Iar din ultimul rând ar zbura spre noi, tocilarii, cocoloașe de hârtie, aruncate de colegii italieni și greci, aflați în mare primejdie să rămână repetenți. „Luați exemplul de la Michel, de aici, din față!” ar striga profesoara

spre cei din spatele clasei, „și veți fi aspru pedepsiți dacă veți mai aprinde din nou focul sub bancă!”

Însă multă vreme același scenariu s-a desfășurat ca într-o oglindă, în care totul se vede invers. În urmă cu trei mii de ani, pe tocilarii din primele rânduri îi chema Iulius, Arhimede și Platon. La tablă se afla micuțul Pitagora și își gândea formulele pe care le mai învățăm și în ziua de azi. Iar noi ne făceam veacul prin ultimul rând. În vreme ce toți ceilalți scriau și citeau ca pe apă, noi mai aveam nevoie de o mie de ani până să ajungem la primele litere lizibile. Din cauza asta am tăbărât cu atâta sete pe Iulius în curtea școlii, încât ne-a lăsat controlul asupra întregii regiuni nordice (*Germanien*). Și când am reușit să înfrângem în sfârșit clica de la Roma, am dat foc și la școală. Iar la vârsta adolescenței (Evl Mediu), am trăit pe ruinele ei și am devenit membri ai unei secte creștine. În comparație cu alte popoare, am studiat și ne-am luat diploma de absolvire cu adevărat târziu. Două încercări de a cuceri lumea au eșuat – din fericire. Și, de atunci, suntem extrem de cuminiți, de harnici și de economi. Noi am inventat becul electric, motorul Diesel și Aspirina. Și toată lumea e mândră de noi, acum.

Dar cum se face că în istorie vine atât de des vorba despre războaie? Aproape ajungi la sentimentul că războaiele nu încetau niciodată, doar se mutau dintr-un loc în altul, în împrejurări cât se poate de stranii. Printre ele, faptul că istoricii erau pe vremuri angajați ai caselor regale sau ai altor despoți îi făcea cu atât mai mult să slăvească eroismul

patronilor lor într-o bătălie sau alta: nimic mai firesc decât să le cânti în strună celor care îți dau să mănânci.

Când în paginile de istorie apar descrieri de lupte între mii și mii de oameni puternici, victorii grandioase, iar arheologii dezgroapă mai târziu doar o duzină de săbii, ceva nu e în regulă. Iar relatările acestor istorici au rămas adesea singurele izvoare disponibile până în zilele noastre, prin urmare și cărțile de istorie actuale urmează cursul bătăliilor și al războaielor, fără să ne spună nimic despre ce mâncau, cum locuiau și cu ce jocuri își umpleau timpul acei oameni puternici. Istoria vieții de zi cu zi a intrat în atenția istoricilor abia de prin anul 1980. Până atunci, cu toții erau de părere că viața cotidiană din vechime ar fi lipsită de orice interes.

Dar cum poate fi explicată fixația obsesivă a istoricilor asupra teatrelor de război, până în ziua de azi? Desigur, moartea unor oameni este un eveniment de o tristețe infinită. După părerea mea, însă, oamenii de știință cultivă, într-o măsură deloc neglijabilă, și apetitul pentru senzațional. Războaiele sunt drame captivante. *Bad news are good news*, așa zic jurnaliștii, știrile proaste sunt știri bune, deoarece publicul se simte atras de ele. Dacă peste o sută de ani ziarele ar fi singura sursă de cunoaștere despre viața cotidiană, oamenii viitorului ar ajunge la concluzia că noi, germanii, am străbătut o perioadă infernală, în care mai existau doar bătrâni și niciun copil mic, și piețe financiare în explozie, și alimente contaminate și emisiuni de televiziune în care oamenii cântau prin modulațiile gazelor eliberate din stomac.

Idea mi se pare înfricoșătoare și exact din cauza asta, de doi ani, am renunțat la televizor. Nici nu vă imaginați cât timp vă rămâne pentru citit, în acest fel! Da, vorbesc cât se poate de serios, evenimentele filmate, cu titlul de documentar, nu fac decât să distorsioneze realitatea. Cum poate fi redat farmecul unei plimbări cu bicicleta, de-a lungul Elbei sau Rinului? Ori bucuria de a înălța un zmeu, de a găti împreună cu prietenii, de a dansa sau de a participa la un concurs de aruncare-distanță a cizmelor de cauciuc? Desigur, preocupări mult prea banale pentru majoritatea istoricilor. Memoria nu reține decât catastrofe. De când lumea. Care este cel mai cunoscut pachet al tuturor timpurilor? *Titanicul*. Dar cel mai renumit turn din lume? Cel strâmb, din Pisa.

Vara trecută, am făcut cunoștință în Marea Britanie cu câțiva turiști din Mexic. Și nu m-am putut abține, a doua întrebare pe care le-am pus-o a fost despre războiul drogurilor – singurul aspect despre care se relatează aici, dacă vine vorba de Mexic. Iar mexicanii m-au lămurit prietenos: regiunea cu probleme se află în cu totul altă zonă, aproape de granița cu Statele Unite, în timp ce ei locuiau în capitală, unde nu aveau nicio problemă. Aha. Se poate trăi în Mexic fără să te trezești la mijloc, într-un schimb de focuri între cartelurile de droguri rivale? Habar n-am avut.

Dacă auzim de Teheran, ne gândim imediat la lapidări, de Afghanistan, la atentate sinucigașe, de Africa, la un continent întreg năpădit de SIDA și de sărăcie. Dar majoritatea oamenilor din acele părți ale lumii își duc viața lor de zi cu zi, dincolo sau chiar în ciuda acestor subiecte. Și chiar și

atunci când se discută despre vreun război – adevărată catastrofă, de altfel – abia dacă apucăm să aflăm ceva concret, relatările concentrându-se în special asupra deciziilor și declarațiilor celor aflați la putere. Dar reportera de război Janine de Giovanni pune cu totul alt gen de întrebări, de care istoricii rareori țin seama: Ce simte omul de rând la izbucnirea unui conflict? Cum își dă seama că a sosit momentul să-și facă bagajele și să o ia din loc? Deoarece chiar și războiul este, privit prin prisma fiecărui individ, un eveniment care se desfășoară pe fundalul propriei sale vieți cotidiene. „Germania a declarat război Rusiei – după-amiază, lecție de înot“, scria Franz Kafka în jurnalul său din 1914. Război și curs de înot într-una și aceeași suflare pare, din punctul nostru de vedere de astăzi, surprinzător, dacă nu aproape monstruos – dar exact despre asta este vorba. Cum să-și continue viața, în condițiile războiului, cum să mai călătorească și cum să mai ia lecții de chitară, cum să se mai întâlnească cu prietena sa evreică?

Mulți se feresc să se afunde în istorie, crezând că vor da doar peste șiruri nesfârșite de războaie și atrocități. Presupunere falsă. Planeta pe care noi ne-am instalat comod este bătrână de aproape cinci miliarde de ani, din care cea mai mare parte a domnit o pace divină. Războaiele au apărut odată cu omul.

Sigur, cine s-a născut la începutul Războiului de Treizeci de Ani și a trăit doar până la treizeci de ani poate fi considerat cu adevărat ghinionist. Numai dacă a trăit în statele germane, pentru că restul lumii a fost prea puțin conștient de măcelul de aici.

Dar în secolul XX, cel mai târziu, a domnit o stare continuă de război, nu? Așa este: în acest secol au murit în războaie mai mulți oameni ca oricând. Totuși... Psihologul american Steven Pinker a publicat o carte plină de speranță, intitulată *The Better Angels of Our Nature. Why Violence Has Declined* (*Îngerii cei buni ai firii noastre. De ce violența este în declin*). În cele peste o mie de pagini, americanul demonstrează cum recurgerea la forță, în viața cotidiană și în societate, a scăzut continuu de-a lungul secolelor. În urmă cu doar o sută de ani, existau mai multe crime, mai multe jafuri și mai multe violențe casnice decât astăzi.

Dacă în zilele noastre propui un manuscris unei edituri, spre publicare, ești întrebat care e cursul acțiunii. Și dacă răspunzi: „Mda, m-am gândit la un copil și la sora lui pe care părinții îi lasă în pădure“, te poți aștepta la priviri cât se poate de sceptice: „Nu vă supărați, vă rog, vreți să traumatizați copiii?“ „Așteptați puțin, cei doi frățiori sunt răpiți în pădure de o femeie care intenționează pentru început să îl mănânce pe băiețel. Din fericire, surioara lui reușește să o împingă pe acea femeie în cuptor, unde va arde de vie.“ „Și sunteți de părere că cei mici ar trebui să citească așa ceva?“

Iată cât de firească era violența în alte vremuri, când se strecura și în basme. Dacă suntem de acord sau nu... iată o altă întrebare.

Chiar și în ceea ce privește sângerosul secol XX, Pinker stabilește lucid că oamenii l-au petrecut, în cea mai bună parte, în pace: Primul Război Mondial a durat patru ani,

iar cel de-al Doilea, aproape șase. Rămân astfel vreo nouăzeci de ani din acest secol care s-au scurs în relativă pace pentru germani și, chiar dacă scădem și întreaga epocă nazistă, de teroare, tot rămân optzeci și patru de ani de pace.

Vă rog însă să nu mă înțelegeți greșit! Nu intenționez sub niciun motiv să minimalizez instituția războaielor, și în special cel de-al Doilea Război Mondial. Dar sunt de părere că istoricii nu ar trebui să se limiteze la rolul de comentator de război, lipsindu-ne astfel de orice informație despre forțele pozitive care acționează latent în fiecare dintre noi. Pentru că doar speranța și optimismul ne dau putere spre ziua de mâine.

Dar pe lângă interminabilul șir de războaie, mai există și un alt motiv pentru care mulți se țin departe de istorie, mai precis muntele de date și ani referitoare la fiecare eveniment din trecut. Profesorilor le plac la nebunie cifrele și revin mereu cu întrebări despre ele. Trecând sub tăcere că anii rămân doar aparent un instrument precis pentru ordonarea în timp și deseori oferă o informație mult mai vagă decât ne imaginăm, în general. Nici măcar Iisus nu s-a născut exact atunci, ci cu vreo opt ani mai târziu, iar întregul nostru calendar este construit pornind de la ziua Lui de naștere. Cu alte cuvinte, suntem de fapt cu opt ani mai tineri!

Cifrele care desemnează un anumit an nu înseamnă mare lucru, de la bun început, deoarece multă vreme, de-a lungul istoriei, nu a fost deloc limpede ce înseamnă un an

și cât durează el, de fapt. Grecii antici aveau știință că Pământul se rotește în jurul Soarelui și au stabilit că anul reprezintă durata de care are nevoie planeta noastră gingașă și harnică să dea ocolul, fără nicio abatere și fără nicio pauză.

Simpla inventare a anului calendaristic, corespunzător cu exactitate unei rotații complete a Pământului în jurul Soarelui, a fost mult mai dificilă decât ne imaginăm. Știi foarte bine ce vreau să spun: de Paști căutam ouăle de ciocolată în zăpadă, iarna, în plină zonă alpină, coborâm spre vale pe pârtia deja topită, în schimb în august, la grătar, înghețăm în costumul de schi pe terasă. Vara e prea rece, iar iarna e prea cald. Din câte se pare, nici până în ziua de azi nu am reușit să inventăm un calendar pe care să îl respecte și anotimpurile.

Până și Iulius Caesar s-a arătat atât de enervat de inexactitatea calendarului roman, încât a pus să i se alcătuiască un calendar exact, pentru că, până în 56 î. Hr., anotimpurile suferiseră asemenea mutații extreme, încât anul se lungise la 445 de zile. Anul respectiv a intrat în istorie sub denumirea de *annus confusionis* – și nu e nevoie de prea multă latină ca să pricepem sensul cuvântului *confus*.

Dar ideea lui Caesar a prins foarte bine. Absolut de înțeles: să presupunem că se apropie sfârșitul anului, iar tu stai acasă, cuprins de panică, punând ordine în documentele pentru declarația de venituri, scriind felicitări fără număr pentru noul an, nehotărât la ce revelion să participi – și deodată afli din jurnalul de știri că anul a fost prelungit cu unsprezece săptămâni, din cauza nepotrivirii flagrante

cu anotimpurile. Da, ai toate motivele să fii recunoscător! Unsprezece săptămâni primite cadou, timp berechet pentru a-ți rezolva toate treburile începute!

Problema oricărui calendar este că Pământul are capriciul să dea ocol Soarelui într-un timp complicat, adică în 365 de zile, 5 ore, 49 de minute și 12 secunde. Dacă am lăsa pur și simplu să atârne cele cinci ore și câteva minute la capătul fiecărui an de 365 de zile, până când Pământul își face turul complet, am fi obligați să ne petrecem revelionul la mic dejun, să lansăm petardele și să bem paharul de șampanie în zori. Chiar dacă pentru unii ar putea să pară cât se poate de firesc, tot lipsit de rațiune ar fi.

Din fericire, lui Sosigene, cel desemnat de Caesar pentru alcătuirea calendarului, i-a venit ideea să adune pur și simplu cele câteva ore, până când ajung să formeze o zi suplimentară, după patru ani: așa a apărut anul bisect. „So, so, Sosigene, ce tare ești!”, se spune că ar fi mormăit Caesar. Prin urmare, dacă ziua ta de naștere cade pe 29 februarie și nu primești cadouri decât o dată la patru ani, Caesar e de vină, el a comandat calendarul și tot el i-a dat numele: calendarul iulian. Strict judecând, ar fi trebuit să poarte denumirea de calendar sosigian, după Sosigene, cel care l-a alcătuit, însă cine plătește își cumpără și onoarea.

Dar nici acest calendar nu era foarte exact, ci cu unsprezece minute prea lung, ceea ce nu avea, de altfel, prea mare importanță pentru vechii romani. Mult mai târziu, în Evul Mediu, cele unsprezece minute au început să-și manifeste absența într-o manieră dramatică. Dacă în fiecare an îți bați joc de câte unsprezece minute, aparținând de fapt nu anului

în curs, ci celui următor, după o mie de ani se adună o săptămână întreagă lipsă. Și, așa cum era logic să se întâmple, până la sfârșitul Evului Mediu anotimpurile și-au ieșit din nou din făgaș. Prin urmare, în anul 1582 populația a fost nevoită să facă față unei schimbări calendaristice total diferite de cea prin care trecuseră vechii romani. Lor li s-a comunicat că după joi, 4 octombrie, va urma vineri, 15 octombrie. Zece zile zburate, cât ai clipi! Ce stres! Zece zile nu le recuperezi așa, pocnind din degete, agitația o lași moștenire din generație în generație. Iar eu sunt convins că și astăzi simțim lipsa celor două sute patruzeci de ore.

Serios vorbind, după saltul făcut peste cele zece zile și rafinarea sistemului anilor bisecți, calendarul introdus în 1582 este atât de exact, încât a rămas valabil până astăzi. Se numește calendar gregorian, după papa Grigore al VIII-lea. Și ne folosim de el zilnic. Lipsa lui de precizie este limitată la doar patru secunde. Abia în anul 3000 se va ajunge la o zi întreagă de abatere.

Când s-a introdus calendarul gregorian, în Germania existau și protestanți, care s-au comportat la înălțimea numelui lor și s-au revoltat fără întârziere. Pe noi nu contați, jucați-vă singuri de-a calendarul vostru! Așa se face că protestanții și catolicii au sărbătorit mai mulți ani la rând sărbătoarea de Paști la date diferite. Și, după cum demonstrează realitatea, au fost tot mai puține blocaje în trafic. În Germania s-a păstrat tradiția, prin decalarea vacanțelor.

Chinezii s-au împotrivit și mai mult și au adoptat noul calendar abia după câteva secole.

Este cât se poate de comod să folosim cu toții același calendar, chiar și când stabilim o întâlnire la o cafea. În schimb eu, obsedat de istorie, mă gândesc cu multă plăcere la farmecul următoarei situații: acum, în anul 2013, te urci într-un avion Lufthansa la Frankfurt, iar după cinci ore de zbor aterizezi pe Imam Khomeini Airport din Teheran, în anul 1435. Este exact anul în care te-ai trezi, potrivit calendarului islamic. Iar dacă ești pasionat de tehnică, nu poți decât să te bucuri că telefoanele mobile există încă din 1435.

Și comuniștii s-au întrebat, după revoluția din octombrie 1917, cum poate fi folosit un calendar bazat pe nașterea Fiului lui Dumnezeu, când nu vrei să ai nimic de-a face cu religia. Însă nu au avut suficient curaj pentru a impune un calendar stalinist care, dacă ar fi existat, partidul de stânga de astăzi s-ar afla acum în anul 135 d. St. (după Stalin).

Dar de ce am intrat în toată povestea asta încălțată despre calendare valabile când aici, când dincolo? Tocmai pentru că datele istorice sunt adesea lipsite de orice relevanță. Cunoașterea istorică nu înseamnă recitarea pe dinafară a unor șiruri nesfârșite de ani, ci capacitatea de a înțelege relațiile dintre evenimente. Dacă aș fi știut asta la timpul potrivit! Cât de relaxat aș fi răspuns la întrebarea pe care mi-a pus-o un profesor, când eram elev: „Sebastian, în ce an s-a declanșat Revoluția Franceză?” – „Hm, cum preferați, după calendarul birmanez sau după cel budist? Nu, fiind vorba de Revoluția Franceză, cred că cel mai bun răspuns îl găsim consultând calendarul Revoluției

Franceze, care număra anii de libertate. Prin urmare Revoluția s-a pornit în anul întâi.“ Cu puțin noroc, caceal-maua¹ poate avea succes – și notă maximă.

De acord, nu strică să cunoști epocile cele mai importante și să stabilești, în mare, plasarea lor în timp, deoarece astfel te poți orienta mai ușor prin istorie. Am ajuns la această concluzie de curând, când am întâlnit, pe ebay, anunțul de vânzare a unei mese, ofertă altfel cât se poate de serioasă, însoțită de textul: „Masă Ikea – probabil Art déco.“ Potrivit acestui tabel, vechiul mobilier și celelalte antichități ar trebui să aibă o vârstă de cel puțin 1 500 de ani. Iată un sumar:

800 î. Hr.–150 î. Hr.	Antichitate	înflorirea grecilor
500 î. Hr.–500 d. Hr.	tot Antichitate	înflorirea italienilor, în postura de romani
500 d. Hr.–1500	Evul Mediu	toți europenii în time-out
1600 până astăzi	Epoca Modernă	Europa este învrăjbită, apoi în sfârșit se consolidează
1920–1940	Art déco	
1943	Ikea	

Dar să nu acordăm anilor o importanță mai mare decât unor simple cifre și să căutăm, preferabil, semnificațiile mai profunde. În definitiv, cine și când și-a lăsat amprenta

---

¹ Calendarul republican francez a fost în vigoare între 1792–1806, aplicarea lui începând așadar la trei ani după începerea Revoluției (n. tr.).

asupra Europei și cu ce efecte – pozitive! –, de care ne mai bucurăm și astăzi? Cartea de față își propune să abordeze permanentele suișuri și coborâșuri, recunoscând că orice națiune, oricât de sus ar fi ajuns, tot se poate prăbuși în mocirlă, așa cum orice națiune, oricât de anevoios s-ar târî, tot poate ajunge pe culmile gloriei, câtă vreme nu abandonează urcușul.

Iar nouă, germanilor, ne este foarte greu să acceptăm această teorie. Reacția „Yes, we can!” și nu „Vai, Doamne, Dumnezeu!” o căutăm tot mai des, și zadarnic. Sentimentul nostru predominant este că, în ce privește Europa, s-a pierdut până și speranța.

Cum de ne vine așa de greu să fim optimiști? În privința asta, am putea, și ar trebui de fapt, să învățăm ceva de la americani? Să ne aducem aminte: la scurt timp după încercarea noastră eșuată de a prelua puterea în Europa și în întreaga lume, ne aflam în mocirlă, în 1945. Și ce au zis americanii, în care trăsesem până nu de mult și care știau prea bine atrocitățile pe care le comiseseam? „OK, ați făcut-o lată. Dar vi se acordă încă o șansă!”

Când faptele eroice ale colonelului Stauffenberg – cel care, împreună cu un grup de camarazi care gândeau la fel ca el, a încercat zadarnic să-l lichideze pe Hitler – au ajuns pe ecrane, Tom Cruise juca rolul principal. Cât se poate de nimerit, dacă ținem seama de competențele lui în sisteme totalitare. Întâmplător, am văzut filmul cu o cunoștință de la New York, Cathy, care mi-a dat o probă de imperturbabil optimism american. Am intrat în cinematograful cu gălețele de popcorn, să urmărim drama

lui Stauffenberg, iar ea mi-a șoptit: „...dar să nu-mi zici cum se termină!”

Până în prezent, istoria europeană s-a terminat cu bine, inclusiv în familia mea. Bunicul a fost nevoit să împuște francezi, iar eu sunt căsătorit cu o franțuzoaică – dacă nici ăsta nu e *happy end*, atunci ce e?

Dar în viața adevărată nu există capitol final, trebuie să ne gândim mereu la cel următor, cel în care rolurile principale le revin copiilor noștri. Și sper din toată inima că va fi vorba de o Europă tot mai consolidată.